

MILLIY MUSIQIY QADRIYATLAR ASOSIDA MAKTAB O'QUVCHILARINING AXLOQIY FAZILATLARINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION USULLARI

Sh.Boratov

Qo'qon davlat universiteti
Musiqa nazariyasi kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada milliy musiqiy qadriyatlar asosida maktab o'quvchilarining axloqiy fazilatlarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari va innovatsion usullari yoritilgan. O'zbek xalq qo'shiqlari, maqom san'ati, milliy cholg'u ijrochiligi, bolalar folklori va an'anaviy musiqa namunalarining o'quvchilarda vatanparvarlik, mehr-oqibat, halollik, mehnatsevarlik, kattalarga hurmat, do'stlik va mas'uliyat kabi axloqiy fazilatlarni shakllantirishdagi o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, interfaol ta'lim, loyiha, muammoli vaziyat, musiqiy dramatisatsiya, raqamli texnologiyalar va ijodiy hamkorlikka asoslangan innovatsion metodlardan foydalanishning mazmuni hamda pedagogik shart-sharoitlari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: milliy musiqiy qadriyatlar, axloqiy tarbiya, maktab o'quvchilari, innovatsion metodlar, musiqa ta'limi, xalq qo'shiqlari, milliy meros, ma'naviy kamolot, interfaol ta'lim, ijodiy faoliyat.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida yosh avlodni har tomonlama barkamol, ma'naviy yetuk, mustaqil fikrlaydigan va yuksak axloqiy fazilatlarga ega shaxs sifatida tarbiyalash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Jamiyat taraqqiyoti, globallashuv jarayonlari va zamonaviy axborot texnologiyalarining keng tarqalishi o'quvchilarning dunyoqarashi, xulq-atvori va qadriyatlar tizimiga turlicha ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda ta'lim-tarbiya jarayonida milliy madaniy merosdan samarali foydalanish, o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, ma'naviy mas'uliyat va ijobiy axloqiy munosabatlarni shakllantirish dolzarb pedagogik masalaga aylanmoqda. Musiqa san'ati insonning hissiy olamiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan, uning estetik qarashlari va ma'naviy dunyosini boyitadigan san'at turlaridan biridir. Ayniqsa, milliy musiqiy qadriyatlar xalqning tarixiy xotirasi, urf-odatlar, hayotiy tajribasi, axloqiy qarashlari va ezgu intilishlarini o'zida mujassam etishi bilan muhim tarbiyaviy ahamiyatga ega. O'zbek xalq qo'shiqlari, alla, lapar, yalla, terma, maqom namunalari, milliy cholg'u musiqasi va bolalar folklori o'quvchilarni milliy madaniyat bilan tanishtirish bilan birga, ularda insoniylik, mehr-oqibat, mehnatsevarlik, halollik, do'stlik va vatanparvarlik kabi fazilatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Maktab musiqa ta'limining asosiy vazifasi o'quvchilarga musiqiy bilim va ko'nikmalar berish bilan cheklanmaydi. Ularning badiiy didini

shakllantirish, musiqiy tafakkurini rivojlantirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmatini oshirish hamda axloqiy tarbiyasini qo‘llab-quvvatlash ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan milliy musiqiy qadriyatlar asosida axloqiy fazilatlarni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar va innovatsion metodlardan foydalanish ta’lim samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Mazkur maqolaning maqsadi milliy musiqiy qadriyatlarning maktab o‘quvchilari axloqiy tarbiyasidagi imkoniyatlarini ochib berish, innovatsion pedagogik metodlarni tahlil qilish hamda ularni musiqa ta’limi jarayoniga tatbiq etishning metodik asoslarini yoritishdan iborat. Milliy musiqiy qadriyatlar xalqning ko‘p asrlik ma’naviy tajribasi, axloqiy qarashlari va estetik tafakkurini aks ettiruvchi madaniy meros hisoblanadi. Ular o‘quvchilarning ma’naviy dunyosini boyitish, milliy madaniyatga qiziqishini oshirish va ijobiy axloqiy fazilatlarni shakllantirishda muhim vosita vazifasini bajaradi. Milliy musiqa namunalari orqali bolalar xalqning turmush tarzi, tarixiy tajribasi, urf-odatlar va insoniy munosabatlari bilan tanishadilar. O‘zbek xalq qo‘shiqlarida mehr-oqibat, sadoqat, ota-onaga hurmat, mehnatsevarlik, do‘stlik va insonparvarlik kabi fazilatlar keng ifodalangan. Masalan, bolalar folklori va allalarda mehr, g‘amxo‘rlik, ezgulik, oilaviy munosabatlar va yaxshi niyatlar badiiy ifodasini topadi. Mehnat qo‘shiqlarida esa jamoaviylik, tirishqoqlik, mehnatga hurmat va hamjihatlik g‘oyalari aks etadi. Ushbu qo‘shiqlarni o‘rganish va ijro etish jarayonida o‘quvchilar axloqiy tushunchalarni musiqiy obrazlar va hayotiy mazmun orqali anglaydilar. Maqom san’ati va mumtoz musiqa namunalari ham o‘quvchilarning ma’naviy-estetik tarbiyasida muhim o‘rin tutadi. Maqom asarlarining badiiy mazmuni, musiqiy ifoda vositalari va ijro madaniyati o‘quvchilarda diqqat, sabr, tinglash madaniyati va estetik idrokni rivojlantirish imkonini beradi. Yosh xususiyatlariga mos tanlangan maqom kuylarini tinglash va ular haqida suhbat tashkil etish orqali o‘quvchilarning milliy musiqa merosiga qiziqishini kuchaytirish mumkin. Milliy cholg‘u ijrochiligi o‘quvchilarning axloqiy tarbiyasiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Dutor, doira, rubob, nay, g‘ijjak va boshqa cholg‘ularda ijro etish jarayonida bolalarda muntazam mashq qilish, sabr-toqat, intizom, mas’uliyat va ijodiy izlanish ko‘nikmalari rivojlanadi. Jamoaviy ijro esa o‘zaro hurmat, hamkorlik, tinglash va umumiy natija uchun javobgarlik kabi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Milliy musiqiy qadriyatlarning pedagogik imkoniyatlari quyidagi jihatlarida namoyon bo‘ladi: o‘quvchilarning axloqiy tushunchalarini boyitish, milliy qadriyatlarga hurmatni shakllantirish, ijobiy xulq-atvor namunalarni anglash, hissiy sezgirlik va hamdardlikni rivojlantirish, jamoaviy hamkorlikni kuchaytirish hamda ijodiy faoliyatga qiziqishni oshirish. Bu imkoniyatlarni to‘liq ro‘yobga chiqarish uchun musiqiy asarlarni o‘quvchilarning yoshi, qiziqishi, musiqiy tayyorgarligi va tarbiyaviy ehtiyojlariga mos ravishda tanlash zarur. Zamonaviy ta’lim jarayonida innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va tarbiyaviy faoliyatda faol ishtirokini ta’minlashga xizmat qiladi. Milliy musiqiy qadriyatlar asosida axloqiy fazilatlarni rivojlantirishda kompetensiyaviy, shaxsga

yo‘naltirilgan, faoliyatga asoslangan, integrativ va aksiologik yondashuvlar alohida ahamiyatga ega.

Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv o‘quvchilarning individual qobiliyati, musiqiy qiziqishi, hissiy xususiyatlari va axloqiy rivojlanish darajasini hisobga olishni nazarda tutadi. Bunda har bir o‘quvchining musiqiy faoliyatga jalb etilishi, o‘z fikrini erkin ifodalashi va ijodiy imkoniyatlarini namoyon etishi uchun qulay sharoit yaratiladi. Masalan, xalq qo‘shiqlarini o‘rganish jarayonida o‘quvchilarga o‘zlari yoqtirgan musiqiy namunani tanlash, uning mazmunini sharhlash va undagi axloqiy g‘oyalar yuzasidan fikr bildirish imkoniyati beriladi. Faoliyatga asoslangan yondashuv o‘quvchilarning axloqiy fazilatlarni amaliy musiqiy faoliyat orqali o‘zlashtirishiga yordam beradi. Xor jamoalarida kuylash, milliy cholg‘ularda ijro etish, musiqiy sahna ko‘rinishlarini tayyorlash va ijodiy loyihalarda ishtirok etish jarayonida bolalar o‘zaro hamkorlik, mas’uliyat, intizom va jamoaviylikni amalda namoyon etadilar. Bunday faoliyatda tarbiyaviy maqsadlar musiqiy ta’lim mazmuni bilan uzviy bog‘lanadi. Integrativ yondashuv musiqa fanini adabiyot, tarix, ona tili, tasviriy san’at va tarbiya fanlari bilan bog‘liq holda o‘qitishni nazarda tutadi. Masalan, xalq qo‘shig‘ining matnini adabiy tahlil qilish, uning yaratilish davri va tarixiy sharoitini o‘rganish, qo‘shiq mazmunini tasviriy san’at vositasida ifodalash o‘quvchilarning mavzu yuzasidan yaxlit tasavvurga ega bo‘lishiga yordam beradi. Natijada musiqiy asarlarning tarbiyaviy mazmuni yanada chuqurroq anglanadi. Aksiologik yondashuv esa milliy va umuminsoniy qadriyatlarni ta’lim jarayonining mazmuniy asosiga aylantirishga qaratiladi. Bunda xalq qo‘shiqlarida ifodalangan halollik, insonparvarlik, vatanparvarlik, kattalarga hurmat, do‘stlik va mehr-oqibat kabi g‘oyalar o‘quvchilarning hayotiy tajribasi bilan bog‘liq holda o‘rganiladi. Mazkur yondashuv axloqiy fazilatlarni tayyor tushunchalar sifatida berishdan ko‘ra, ularni anglash, qadrlash va kundalik munosabatlarda qo‘llashga yo‘naltiradi. Milliy musiqiy qadriyatlar asosida maktab o‘quvchilarining axloqiy fazilatlarini rivojlantirishda interfaol va ijodiy metodlardan foydalanish ta’lim jarayonining mazmunini boyitadi. Ushbu metodlar o‘quvchilarning musiqiy faoliyatga qiziqishini oshirish bilan birga, ularni axloqiy muammolarni tahlil qilish, mustaqil xulosa chiqarish va jamoaviy faoliyatda ishtirok etishga undaydi. Musiqiy-tarbiyaviy suhbat metodi orqali xalq qo‘shiqlarining mazmuni va ularda aks etgan axloqiy g‘oyalar muhokama qilinadi. Masalan, mehr-oqibat, ota-onaga hurmat yoki Vatanga muhabbat mavzusidagi qo‘shiqlar tinglangach, o‘quvchilarga asarning mazmuni, undagi qahramonlarning xatti-harakatlari va qo‘shiqda ifodalangan insoniy fazilatlar yuzasidan savollar beriladi. Bu usul o‘quvchilarning tinglash, fikrlash, munosabat bildirish va axloqiy xulosa chiqarish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Musiqiy dramatisatsiya metodi xalq qo‘shiqlari va folklor namunalarini sahna ko‘rinishlari bilan uyg‘unlashtirishga asoslanadi. O‘quvchilar qo‘shiq mazmuniga mos voqealarni sahnalashtiradilar, obrazlar yaratadilar va musiqiy ifoda vositalaridan foydalanadilar. Bunday mashg‘ulotlar orqali bolalarda hamdardlik, o‘zaro yordam, do‘stlik, hurmat va mas’uliyat kabi fazilatlar rivojlanishi uchun imkoniyat yaratiladi. Ayniqsa, xalq ertaklari, bolalar qo‘shiqlari va mavsumiy marosimlarga oid musiqiy materiallardan foydalanish bu metodning mazmunini boyitadi.

Muammoli vaziyatlar metodi o‘quvchilarni axloqiy mazmundagi savollar ustida fikrlashga yo‘naltiradi. Masalan, jamoaviy qo‘shiq ijrosi vaqtida ayrim o‘quvchilarning o‘z vazifalariga mas’uliyatsiz munosabatda bo‘lishi, guruh a’zolari o‘rtasida kelishmovchilik yuzaga kelishi yoki ijro jarayonida o‘zaro hurmatning buzilishi kabi vaziyatlar muhokama qilinishi mumkin. O‘quvchilar bunday holatlarning sabablarini aniqlaydilar, muammoni hal etish yo‘llarini taklif qiladilar va jamoaviy faoliyatda axloqiy me’yorlarga amal qilish zarurligini anglaydilar. Loyiha metodi milliy musiqiy merosni o‘rganish va targ‘ib qilish bilan bog‘liq mustaqil hamda jamoaviy faoliyatni tashkil etish imkonini beradi. Masalan, “Oilamizdagi milliy qo‘shiqlar”, “Mahallamizning musiqiy merosi”, “Xalq qo‘shiqlarida ezgulik g‘oyalari” yoki “Milliy cholg‘ular va xalq an‘analari” mavzularida loyihalar tayyorlash mumkin. O‘quvchilar oila a’zolari, mahalla vakillari va san’atkorlar bilan suhbatlar o‘tkazib, milliy musika namunalarini to‘playdilar, ularning mazmunini o‘rganadilar va sinfdoshlari bilan baham ko‘radilar. Bu jarayon ularda izlanish, muloqot, jamoada ishlash va milliy merosga mas’uliyat bilan munosabatda bo‘lish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Musiqiy hamkorlik metodi o‘quvchilarning birgalikdagi ijodiy faoliyatini tashkil etishga asoslanadi. Xor, ansambl, cholg‘u jamoasi va musiqiy sahna chiqishlarini tayyorlash davomida bolalar o‘zaro tinglash, fikr almashish, vazifalarni taqsimlash va umumiy natijaga erishish ko‘nikmalarini egallaydilar. Bunday mashg‘ulotlar jamoada o‘zaro hurmat, intizom va mas’uliyatni rivojlantirish uchun tabiiy pedagogik muhit yaratadi. Raqamli ta’lim texnologiyalaridan foydalanish milliy musiqiy qadriyatlarni o‘rganish imkoniyatlarini yanada kengaytiradi. Audio va video yozuvlar, interaktiv taqdimotlar, elektron musika arxivlari, virtual cholg‘u namunalari va raqamli ijodiy topshiriqlar o‘quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi. Masalan, o‘quvchilar turli hududlarda ijro etilgan xalq qo‘shiqlarini tinglab, ularning o‘xshash va farqli jihatlarini aniqlashlari, milliy cholg‘ular haqida raqamli taqdimot tayyorlashlari yoki o‘zlari ijro etgan qo‘shiqning audioyozuvini tahlil qilishlari mumkin. Raqamli vositalar tarbiyaviy mazmunni almashtiruvchi emas, balki uni boyituvchi va mustahkamlovchi vosita sifatida qo‘llanilishi lozim. Maktab o‘quvchilarining axloqiy fazilatlarini rivojlantirishda yosh davrlarining psixologik va pedagogik xususiyatlarini hisobga olish muhimdir. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida axloqiy tushunchalar ko‘proq hissiy taassurotlar, taqlid, o‘yin va bevosita faoliyat orqali shakllanadi. Shu sababli bu bosqichda alla, bolalar folklori, quvnoq xalq qo‘shiqlari, musiqiy o‘yinlar va sodda sahna ko‘rinishlaridan foydalanish maqsadga muvofiq. Bunday faoliyat bolalarda mehribonlik, do‘stlik, o‘zaro yordam va tartib-intizom kabi dastlabki axloqiy fazilatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

O‘rta sinflarda o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, o‘zaro munosabatlarni anglash va ijtimoiy faollik ko‘rsatish imkoniyatlari kengayadi. Bu davrda xalq qo‘shiqlarining mazmunini tahlil qilish, milliy musika janrlarini qiyoslash, ijodiy guruhlarda ishlash va axloqiy mavzulardagi musiqiy loyihalarni bajarishga e’tibor qaratish mumkin. O‘quvchilar xalq qo‘shiqlaridagi axloqiy g‘oyalarni o‘z hayotiy tajribalari bilan bog‘lash orqali ularning mazmunini chuqurroq anglaydilar. Yuqori

sinf o‘quvchilari bilan ishlashda esa musiqiy asarlarning tarixiy, falsafiy va estetik mazmunini tahlil qilish, mustaqil tadqiqot olib borish, milliy musiqiy merosni zamonaviy madaniy jarayonlar bilan qiyoslash kabi metodlardan foydalanish mumkin. Bu bosqichda o‘quvchilarning axloqiy qarashlarini ongli ravishda shakllantirish, shaxsiy pozitsiyasini asoslash va ijtimoiy mas’uliyatini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratiladi. Yosh xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilgan musiqiy-tarbiyaviy faoliyat o‘quvchilarning qiziqishi va imkoniyatlarini hisobga oladi. Bunda milliy musiqiy qadriyatlarining tarbiyaviy mazmuni sodda, tushunarli va hayotiy misollar asosida yoritilishi, o‘quvchilarning ijodiy faolligi hamda mustaqil fikrlashi uchun sharoit yaratilishi zarur. Milliy musiqiy qadriyatlar asosida maktab o‘quvchilarining axloqiy fazilatlarini rivojlantirish samaradorligi bir qator pedagogik shart-sharoitlarga bog‘liq. Avvalo, musiqa darslarining tarbiyaviy maqsadlari aniq belgilanishi va tanlangan musiqiy materiallar ushbu maqsadlarga muvofiq bo‘lishi lozim. Xalq qo‘shiqlari, maqom namunalari, bolalar folklori va milliy cholg‘u musiqasi o‘quvchilarning yoshiga, musiqiy tayyorgarligiga va o‘rganilayotgan axloqiy mavzuga mos ravishda tanlanishi zarur.

Ikkinchidan, o‘qituvchi milliy musiqa merosining badiiy va tarbiyaviy xususiyatlarini chuqur bilishi, innovatsion metodlarni maqsadga muvofiq qo‘llay olishi va o‘quvchilar bilan samarali pedagogik muloqot o‘rnata olishi kerak. O‘qituvchining shaxsiy namunasi, musiqiy madaniyati, xolis munosabati va o‘quvchilar fikriga hurmat bilan yondashishi tarbiyaviy muhitni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Uchinchidan, musiqa darslarida ijodiy va psixologik jihatdan xavfsiz muhit yaratish zarur. O‘quvchilar o‘z fikrlarini erkin bildirish, ijro jarayonida xatolarga yo‘l qo‘yishdan qo‘rqmaslik, o‘zaro fikr almashish va jamoaviy faoliyatda qatnashish imkoniyatiga ega bo‘lishlari lozim. Bunday muhit o‘quvchilarning o‘ziga ishonchini oshiradi, o‘zaro hurmat va hamkorlikni rivojlantiradi.

To‘rtinchidan, oila, maktab va mahalla hamkorligini kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar ishtirokida milliy musiqa kechalari, folklor tadbirlari, oilaviy musiqiy loyihalar va milliy san’at namoyandalari bilan uchrashuvlar tashkil etish o‘quvchilarning milliy qadriyatlarga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Shuningdek, musiqa maktablari, madaniyat markazlari va ijodiy jamoalar bilan hamkorlik o‘quvchilarning milliy musiqa merosi bilan bevosita tanishishiga imkon yaratadi.

Beshinchidan, tarbiyaviy natijalarni muntazam tahlil qilish va baholash tizimini yo‘lga qo‘yish zarur. O‘quvchilarning axloqiy fazilatlarini rivojlantirish jarayonini kuzatishda ularning musiqiy bilimlari, jamoaviy faoliyatdagi ishtiroki, milliy merosga munosabati, ijodiy faolligi va o‘z xatti-harakatlarini tahlil qilish qobiliyatiga e’tibor qaratish lozim. Milliy musiqiy qadriyatlar asosida tashkil etilgan pedagogik faoliyat natijalarini baholashda o‘quvchilarning axloqiy rivojlanishi bir nechta o‘zaro bog‘liq mezonlar asosida o‘rganilishi mumkin.

Kognitiv mezon o‘quvchilarning milliy musiqa merosi, xalq qo‘shiqlarining mazmuni, milliy cholg‘ular va musiqiy an’analar haqidagi bilimlarini ifodalaydi. Qadriyaviy mezon milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat, ezigulik va insonparvarlik g‘oyalariga munosabatni qamrab oladi. Hissiy-me’yoriy mezon

o‘quvchilarning hamdardlik, mehribonlik, o‘zaro hurmat va hissiy sezgirlik kabi fazilatlarini namoyon etadi. Faoliyatli mezon jamoaviy ijro, musiqiy loyihalar, ijodiy tadbirlar va o‘zaro hamkorlikdagi faoliyatda ishtirok etish darajasini ko‘rsatadi. Refleksiv mezon esa o‘quvchilarning o‘z xatti-harakatlarini tahlil qilish, axloqiy vaziyatlarga baho berish va mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatlarini aks ettiradi. Mazkur mezonlarni aniqlashda pedagogik kuzatish, suhbat, so‘rovnoma, ijodiy topshiriqlar, musiqiy ijro, guruhviy faoliyat tahlili va o‘quvchi portfoliolaridan foydalanish mumkin. Baholash jarayonida o‘quvchilarning shaxsiy xususiyatlari va rivojlanish sur‘atlarini hisobga olish, ularni bir-biri bilan keskin taqqoslashdan saqlanish muhimdir. Bunda baholashning asosiy vazifasi o‘quvchining kamchiliklarini qayd etish emas, balki uning rivojlanish dinamikasini aniqlash va keyingi pedagogik faoliyatni rejalashtirishdan iborat bo‘lishi kerak.

XULOSA

Milliy musiqiy qadriyatlar maktab o‘quvchilarining axloqiy fazilatlarini rivojlantirishda katta tarbiyaviy va pedagogik imkoniyatlarga ega. O‘zbek xalq qo‘shiqlari, maqom san’ati, milliy cholg‘u ijrochiligi, alla va bolalar folklori xalqimizning ko‘p asrlik ma’naviy tajribasi, axloqiy qarashlari va estetik ideallarini o‘zida mujassam etgan. Ushbu musiqiy merosni ta’lim jarayoniga maqsadli tatbiq etish o‘quvchilarda mehr-oqibat, halollik, mehnatsevarlik, vatanparvarlik, do‘stlik, kattalarga hurmat va mas’uliyat kabi fazilatlarini rivojlantirish uchun qulay pedagogik sharoit yaratadi. Musiqi ta’limida innovatsion metodlardan foydalanish o‘quvchilarning tarbiyaviy faoliyatdagi ishtirokini kuchaytirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va milliy musiqi merosini chuqurroq anglashiga yordam beradi. Musiqiy-tarbiyaviy suhbat, musiqiy dramatizatsiya, muammoli vaziyatlar, loyiha metodi, musiqiy hamkorlik va raqamli ta’lim texnologiyalarini o‘zaro uyg‘unlashtirish ta’lim jarayonining mazmunini boyitadi. Shuningdek, innovatsion metodlarni qo‘llashda o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish, milliy musiqiy materiallarni tarbiyaviy maqsadlarga muvofiq tanlash, ijodiy muhit yaratish va oila hamda ta’lim muassasasi hamkorligini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Axloqiy tarbiya jarayonining samaradorligi o‘quvchilarning musiqiy bilimlarni o‘zlashtirishi bilan bir qatorda, ularning kundalik munosabatlari va amaliy faoliyatida ijobiy axloqiy fazilatlarini namoyon etishiga ham bog‘liq.

Umuman olganda, milliy musiqiy qadriyatlar asosida innovatsion pedagogik metodlarni qo‘llash maktab o‘quvchilarining ma’naviy-axloqiy kamolotini qo‘llab-quvvatlash, milliy madaniy merosga hurmatni kuchaytirish va estetik jihatdan yetuk shaxsni tarbiyalashning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning II Xalqaro maqom san’ati anjumanining ochilish marosimidagi nutqi, 2024-yil 25-iyun
2. Fitrat, A. O‘zbek klassik musiqasi tarixi. - Toshkent: Fan, 1993.
3. Rajabiy, Yu. Shashmaqom. - Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti, 1978.

4. Turdiyev, Sh. O‘zbek an’anaviy xonandaligida ustoz-shogird an’anasining badiiy-ijrochilik tamoyillari. -Qo‘qon DPI. Ilmiy xabarlar jurnali, 2026, 8(5), 2252–2255.
5. Azizxonova, M., and E. Qobilova. "YoSHLARNI MUSIQIY MADANIYATI VA MA’NAVIYATNI SHAKLLANTIRISHDA MUSIQIY TARBIYANING AHAMIYATI." *Oriental Art and Culture* 3 (2022): 51-57.
6. Qobilova, E. "THE IMPORTANCE OF MUSIC TEACHING IN EDUCATION." *QO ‘QON UNIVERSITY NEWSLETTER* 12 (2024): 99-100.
7. Qobilova, E. "Musiqi o‘qitish metodikasi va maktab repertuari." *Oquv qollanma, Fargona. “Fargona” nashriyoti* (2020).
8. Qobilova, E. (2023). Forming a sense of internationality in students through the traditional music of Azerbaijan. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3, 127-132.
9. E’zozxon, Q., Teshaboyeva, Z., & Ergasheva, S. D. (2024). HOZIRGI O ‘ZBEK HIKOYACHILIGINING YETAKCHI TAMOIYILLARI. *University Research Base*, 46-49.
10. Otto, M., & Thornton, J. (2024). TA’LIMDA MUSIQA O ‘QITISHNING AHAMIYATI. *QO ‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 12, 99-100.
11. Qobilova, E., Xaydarova, I., & Gulnora, R. (2024). O ‘ZBEK XALQ AN’ANALARI-TARBIYA OMILI. *SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 3(26), 192-195.
12. Кобилова, Э. Б. "ФОРМИРОВАТЬ ДУХОВНОЕ МИРОВОЗЗРЕНИЕ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ФОЛЬКЛОРА ЖАНРА." *Oriental Art and Culture* 3.1 (2022): 291-295.